

<p>Artykuł 1: Godność ludzka</p> <p>Godność ludzka jest nienaruszalna. Musi być szanowana i chroniona.</p>	<p>Artykuł 2: Prawo do życia</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Każdy ma prawo do życia. 2. Nikt nie może być skazany na karę śmierci ani poddany jej wykonaniu.
<p>Artykuł 3: Prawo do integralności osoby</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Każdy ma prawo do poszanowania swej integralności fizycznej i psychicznej. 2. W dziedzinie medycyny i biologii muszą być szanowane w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> - swobodna i świadoma zgoda osoby zainteresowanej, wyrażona zgodnie z procedurami określonymi przez ustawę; - zakaz praktyk eugenicznych, w szczególności tych, których celem jest selekcja osób; - zakaz wykorzystywania ciała ludzkiego i jego poszczególnych części jako źródła zysku; - zakaz reprodukcyjnego klonowania istot ludzkich. 	<p>Artykuł 4: Zakaz tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania</p> <p>Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.</p>
<p>Artykuł 5: Zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nikt nie może być trzymany w niewoli lub w poddaństwie. 2. Nikt nie może być zmuszony do świadczenia pracy przymusowej lub obowiązkowej. 3. Handel ludźmi jest zakazany. 	<p>Artykuł 6: Prawo do wolności i bezpieczeństwa</p> <p>Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego.</p>
<p>Artykuł 7: Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego</p> <p>Każdy ma prawo do poszanowania swego życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się.</p>	<p>Artykuł 8: Ochrona danych osobowych</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Każdy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą. 2. Dane te muszą być przetwarzane rzetelnie w określonych celach i za zgodą osoby zainteresowanej lub na innej uzasadnionej podstawie przewidzianej ustawą. Każdy ma prawo dostępu do zebranych danych, które go dotyczą i prawo do spowodowania ich sprostowania.

	<p>3. Przestrzeganie tych zasad podlega kontroli niezależnego organu.</p>
<p>Artykuł 9: Prawo do zawarcia małżeństwa i prawo do założenia rodziny</p> <p>Prawo do zawarcia małżeństwa i prawo do założenia rodziny są gwarantowane zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tych praw.</p>	<p>Artykuł 10: Wolność myśli, sumienia i religii</p> <p>1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii. Prawo to obejmuje wolność zmiany religii lub światopoglądu oraz wolność uzewnętrzniania, indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swej religii lub światopoglądu poprzez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i uczestniczenie w obrzędach.</p> <p>2. Uznaje się prawo do odmowy służby wojskowej ze względów sumienia, zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tego prawa.</p>
<p>Artykuł 11: Wolność wypowiedzi i informacji</p> <p>1. Każdy ma prawo do wolności wypowiedzi. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe.</p> <p>2. Szanuje się wolność i pluralizm mediów.</p>	<p>Artykuł 12: Wolność gromadzenia się i stowarzyszania się</p> <p>1. Każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego gromadzenia się i swobodnego stowarzyszania się na wszystkich poziomach, zwłaszcza w sprawach politycznych, związkowych i obywatelskich, z którego wynika prawo każdego do tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich dla obrony swoich interesów. (...)</p>
<p>Artykuł 13: Wolność sztuk i nauk</p> <p>Sztuki i badania naukowe są wolne od ograniczeń. Wolność akademicka jest szanowana.</p>	<p>Artykuł 14: Prawo do nauki</p> <p>1. Każdy ma prawo do nauki i dostępu do kształcenia zawodowego i ustawicznego.</p> <p>2. Prawo to obejmuje możliwość korzystania z bezpłatnej nauki obowiązkowej.</p> <p>3. Wolność tworzenia, z właściwym poszanowaniem zasad demokratycznych, instytucji oświatowych i prawo rodziców do zapewnienia wychowania i nauczania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem religijnymi, filozoficznymi i pedagogicznymi są szanowane,</p>

	zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tej wolności i tego prawa.
<p>Artykuł 15: Wolność wyboru zawodu i prawo do podejmowania pracy</p> <p>1. Każdy ma prawo do podejmowania pracy oraz wykonywania swobodnie wybranego lub zaakceptowanego zawodu.</p> <p>2. Każdy obywatel Unii ma swobodę poszukiwania zatrudnienia, wykonywania pracy, korzystania z prawa przedsiębiorczości oraz świadczenia usług w każdym Państwie Członkowskim.</p> <p>3. Obywatele państw trzecich, którzy posiadają zezwolenie na pracę na terytorium Państw Członkowskich, są uprawnieni do takich samych warunków pracy, z jakich korzystają obywatele Unii.</p>	<p>Artykuł 16: Wolność prowadzenia działalności gospodarczej</p> <p>Uznaje się wolność prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z prawem wspólnotowym oraz ustawodawstwami i praktykami krajowymi.</p>
<p>Artykuł 17: Prawo do własności</p> <p>1. Każda osoba ma prawo do władania, używania, dysponowania i przekazania w drodze spadku swego mienia nabytego zgodnie z prawem. Nikt nie może być pozbawiony swego mienia, chyba że w interesie publicznym, w przypadkach i na warunkach przewidzianych w ustawie, za uczciwym odszkodowaniem wypłaconym we właściwym terminie. (...)</p>	<p>Artykuł 18: Prawo do azylu</p> <p>Gwarantuje się prawo do azylu z właściwym poszanowaniem zasad Konwencji Genewskiej z 28 lipca 1951 roku i Protokołu z 31 stycznia 1967 roku dotyczących statusu uchodźców oraz zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.</p>
<p>Artykuł 19: Ochrona w przypadku usunięcia z terytorium państwa, wydalenia lub ekstradycji</p> <p>1. Wydalenia zbiorowe są zakazane.</p> <p>2. Nikt nie może być usunięty z terytorium państwa, wydany lub wydany w drodze ekstradycji do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, iż może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub</p>	<p>Artykuł 20: Równość wobec prawa</p> <p>Każdy jest równy wobec prawa.</p>

<p>poniżającemu traktowaniu albo karaniu.</p>	
<p>Artykuł 21: Niedyskryminacja</p> <p>1. Zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub światopogląd, opinie polityczne lub wszelkie inne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.</p> <p>(...)</p>	<p>Artykuł 22: Zróżnicowanie kulturalne, religijne i językowe</p> <p>Unia szanuje zróżnicowanie kulturalne, religijne i językowe.</p>
<p>Artykuł 23: Równość mężczyzn i kobiet</p> <p>Należy zapewnić równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym w sprawach zatrudnienia, pracy i wynagrodzenia.</p> <p>Zasada równości nie stanowi przeszkody w utrzymywaniu lub przyjmowaniu środków zapewniających specyficzne korzyści dla osób płci niedostatecznie reprezentowanej.</p>	<p>Artykuł 24: Prawa dziecka</p> <p>1. Dzieci mają prawo do ochrony i opieki, jaka jest konieczna dla ich dobra. Mogą swobodnie wyrażać swoje poglądy. Poglądy te są brane pod uwagę w sprawach, które ich dotyczą, stosownie do ich wieku i stopnia dojrzałości.</p> <p>2. Wszystkie działania dotyczące dzieci, zarówno podejmowane przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy podporządkować najlepszym interesom dziecka.</p> <p>3. Każde dziecko ma prawo do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami.</p>
<p>Artykuł 25: Prawa osób w podeszłym wieku</p> <p>Unia uznaje i szanuje prawa osób w podeszłym wieku do godnego i niezależnego życia oraz do uczestniczenia w życiu społecznym i kulturalnym.</p>	<p>Artykuł 26: Integracja osób niepełnosprawnych</p> <p>Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im niezależność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.</p>

<p>Artykuł 27: Prawo pracowników do informacji i konsultacji w ramach przedsiębiorstwa</p> <p>Pracownikom lub ich przedstawicielom należy zagwarantować, na właściwych poziomach, informację i konsultację we właściwym czasie, w przypadkach i na warunkach przewidzianych w prawie wspólnotowym oraz ustawodawstwach i praktykach krajowych.</p>	<p>Artykuł 28: Prawo do rokowań i działań zbiorowych</p> <p>Pracownicy i pracodawcy, lub ich odpowiednie organizacje, mają, zgodnie z prawem wspólnotowym oraz ustawami i praktykami krajowymi, prawo do negocjowania i zawierania układów zbiorowych pracy na odpowiednich poziomach oraz w przypadkach konfliktu interesów, do podejmowania działań zbiorowych w obronie swoich interesów, w tym akcji strajkowej.</p>
<p>Artykuł 29: Prawo dostępu do usług wyszukiwania miejsc pracy</p> <p>Każdy ma prawo dostępu do bezpłatnej usługi wyszukiwania miejsc pracy.</p>	<p>Artykuł 30: Ochrona w przypadku nieuzasadnionego zwolnienia z pracy</p> <p>Każdy pracownik ma prawo do ochrony w przypadku nieuzasadnionego zwolnienia z pracy, zgodnie z prawem wspólnotowym oraz ustawodawstwami i praktykami krajowymi.</p>
<p>Artykuł 31: Należyte i sprawiedliwe warunki pracy</p> <p>1. Każdy pracownik ma prawo do warunków pracy uwzględniających jego zdrowie, gwarantujących mu bezpieczeństwo i godność. 2. Każdy pracownik ma prawo do ograniczenia maksymalnego wymiaru czasu pracy, okresów dziennego i tygodniowego odpoczynku oraz do corocznego płatnego urlopu.</p>	<p>Artykuł 32: Zakaz pracy dzieci i ochrona młodocianych w pracy</p> <p>Zatrudnianie dzieci jest zakazane. Minimalny wiek dopuszczenia do zatrudnienia nie może być niższy niż minimalny wiek zakończenia obowiązku szkolnego, z zastrzeżeniem uregulowań, które mogą być bardziej korzystne dla młodocianych i z wyjątkiem ograniczonych odstępstw. (...)</p>
<p>Artykuł 33: Życie rodzinne i zawodowe</p> <p>1. Rodzina korzysta z ochrony prawnej, ekonomicznej i społecznej. 2. W celu pogodzenia życia rodzinnego z zawodowym każdy ma prawo do ochrony przed zwolnieniem z pracy z powodów związanych z macierzyństwem i prawo do płatnego urlopu macierzyńskiego oraz do urlopu wychowawczego po urodzeniu lub adopcji</p>	<p>Artykuł 34: Zabezpieczenie społeczne i pomoc społeczna</p> <p>1. Unia uznaje i szanuje uprawnienie do świadczeń zabezpieczenia społecznego oraz do usług społecznych, zapewniających ochronę w takich przypadkach, jak: macierzyństwo, choroba, wypadki przy pracy, zależność lub podeszły wiek oraz w przypadku utraty zatrudnienia, zgodnie z zasadami</p>

<p>dziecka.</p>	<p>ustanowionymi w prawie wspólnotowym oraz ustawodawstwach i praktykach krajowych. (...)</p>
<p>Artykuł 35: Ochrona zdrowia</p> <p>Każdy ma prawo dostępu do profilaktycznej opieki zdrowotnej i prawo do korzystania z leczenia na warunkach ustanowionych w ustawodawstwach i praktykach krajowych. Przy określaniu i urzeczywistnianiu wszystkich polityk i działań Unii zapewnia się wysoki poziom ochrony zdrowia ludzkiego.</p>	<p>Artykuł 36: Dostęp do usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym</p> <p>Unia uznaje i szanuje dostęp do usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, przewidziany w ustawach i praktykach krajowych, zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską, w celu wspierania spójności społecznej i terytorialnej Unii.</p>
<p>Artykuł 37: Ochrona środowiska</p> <p>Wysoki poziom ochrony środowiska i poprawa jego jakości muszą być zintegrowane z politykami Unii i zapewnione zgodnie z zasadą stałego rozwoju.</p>	<p>Artykuł 38: Ochrona konsumentów</p> <p>Polityki Unii zapewniają wysoki poziom ochrony konsumentów.</p>
<p>Artykuł 39: Prawo głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego</p> <p>1. Każdy obywatel Unii ma prawo głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Państwie Członkowskim, w którym ma miejsce zamieszkania, na takich samych zasadach jak obywatele tego Państwa.</p> <p>2. Członkowie Parlamentu Europejskiego są wybierani w powszechnych wyborach bezpośrednich, w głosowaniu wolnym i tajnym.</p>	<p>Artykuł 40: Prawo głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych</p> <p>Każdy obywatel Unii ma prawo głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych w Państwie Członkowskim, w którym ma miejsce zamieszkania, na takich samych zasadach jak obywatele tego Państwa.</p>
<p>Artykuł 41: Prawo do dobrej administracji</p> <p>1. Każdy ma prawo do bezstronnego i rzetelnego załatwienia jego sprawy w rozsądnym terminie przez instytucje, organy i agencje Unii.</p> <p>2. Prawo to obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawo każdej osoby do osobistego przedstawienia sprawy, zanim zostanie podjęty 	<p>Artykuł 42: Prawo dostępu do dokumentów</p> <p>Każdy obywatel Unii i każda osoba fizyczna lub prawna mająca miejsce zamieszkania lub statutową siedzibę w Państwie Członkowskim ma prawo dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji.</p>

<p>indywidualny środek mogący negatywnie wpłynąć na jej sytuację;</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawo każdej osoby dostępu do akt jej sprawy, z zastrzeżeniem poszanowania uprawnionych interesów poufności oraz tajemnicy zawodowej i handlowej; - obowiązek administracji uzasadniania swoich decyzji. (...) 	
<p>Artykuł 43: Rzecznik Praw Obywatelskich</p> <p>Każdy obywatel Unii i każda osoba fizyczna lub prawna mająca miejsce zamieszkania lub statutową siedzibę w Państwie Członkowskim ma prawo zwracać się do Rzecznika Praw Obywatelskich Unii w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji lub organów wspólnotowych, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji wykonujących swoje funkcje sądowe.</p>	<p>Artykuł 44: Prawo petycji</p> <p>Każdy obywatel Unii i każda osoba fizyczna lub prawna mające miejsce zamieszkania lub statutową siedzibę w Państwie Członkowskim mają prawo petycji do Parlamentu Europejskiego.</p>
<p>Artykuł 45: Swoboda przemieszczania się i pobytu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich. 2. Swoboda przemieszczania się i pobytu może zostać przyznana, zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską, obywatelom państw trzecich legalnie przebywającym na terytorium Państwa Członkowskiego. 	<p>Artykuł 46: Opieka dyplomatyczna i konsularna</p> <p>Każdy obywatel Unii korzysta na terytorium państwa trzeciego, gdzie Państwo Członkowskie, którego jest obywatelem, nie ma swojego przedstawicielstwa, z ochrony dyplomatycznej i konsularnej każdego z pozostałych Państw Członkowskich na takich samych warunkach jak obywatele tego państwa.</p>
<p>Artykuł 47: Prawo do skutecznego środka prawnego i do sprawiedliwego procesu sądowego</p> <p>Każdy, czyje prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym</p>	<p>Artykuł 48: Domniemanie niewinności i prawo do obrony</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Każdego oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona zgodnie z prawem. 2. Każdemu oskarżonemu gwarantuje się poszanowanie prawa do obrony.

<p>terminie przed niezawisłym i bezstronnym sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy. Każdy ma możliwość uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela. Pomoc prawna jest dostępna dla tych osób, które nie posiadają wystarczających środków, jeśli jest ona konieczna dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.</p>	
<p>Artykuł 49: Zasady legalności oraz proporcjonalności czynów zabronionych zagrożonych karą i kar</p> <p>1. Nikt nie może być uznany za winnego popełnienia czynu polegającego na działaniu lub zaniechaniu, który według prawa krajowego lub prawa międzynarodowego nie stanowił czynu zabronionego zagrożonego karą w czasie jego popełnienia. Nie będzie również wymierzona kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w czasie, gdy czyn zabroniony zagrożony karą został popełniony. Jeśli ustawa, która weszła w życie po popełnieniu czynu zabronionego zagrożonego karą, przewiduje karę łagodniejszą, ta właśnie kara ma zastosowanie.</p> <p>2. Niniejszy artykuł nie stanowi przeszkody w sążeniu i karaniu osoby za działanie lub zaniechanie, które w czasie, gdy miało miejsce, stanowiło czyn zabroniony zagrożony karą, zgodnie z ogólnymi zasadami uznanymi przez wspólnotę narodów.</p> <p>3. Surowość kar nie może być nieproporcjonalna do czynu zabronionego zagrożonego karą.</p>	<p>Artykuł 50: Zakaz ponownego sążzenia lub karania w postępowaniu karnym za ten sam czyn zabroniony zagrożony karą</p> <p>1. Nikt nie może być ponownie sążony lub ukarany w postępowaniu karnym za ten sam czyn zabroniony zagrożony karą, w związku z którym został już uprzednio na terytorium Unii Europejskiej zgodnie z ustawą uniewinniony lub za który został uprzednio skazany prawomocnym wyrokiem.</p>